



Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 14. De præcepto Eleemosynæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83614)

etiam unius publicato, alii provocantur ad peccandum. Has itaque ob rationes, peccatoris emendatio, si fieri potest, per secretam admonitionem procuranda est, ut ejus fama conservetur.

Ex dictis hactenus collige, in casu proposito, hunc ordinem servandum esse in correptione, si spes sit fructus in singulis ejus actibus, videlicet ut, 1. peccator privarim admonetur. Hoc dicit S. Thomas verbis supra relatis. 2. Si privata admonitio sit inutilis, coram uno vel duobus testibus corripiatur peccator. Hoc dicit S. Thomas 2. 2. q. 33. a. 8. in O. *Post admonitionem secretam semel vel pluries factam, quandiu spes habetur de correptione ... ex quo probabiliter cognoscere possumus, quod secreta admonitio non valet procedendum est ulterius, quantumcumque sit peccatum occultum, ad testium inductionem.* Testes autem, ut ait S. Doctor ad 3. *possunt induci propter tria. Uno modo, ad ostendendum quod hoc sit peccatum de quo aliquis arguitur. Secundo modo, ad convincendum de actu, si actus iteratur. Tercio modo, ad testificandum, quod frater admonens fecit quod in se fuit.*

3. Si & hic secundus actus est inefficax, & delictum probari potest, peccator publice denunciatur superiori, ut judici. Hoc dicit S. Thomas 2. 2. q. 33. a. 7. in O. *Quia conscientia preferenda est fame, voluit Dominus, ut saltem cum dispendio fame, fratris conscientia per publicam denunciationem a peccata liberetur.* Dixi autem, si delictum probari potest; nam si non potest probari in jure superior non potest fungi officio judicis, sicque si tunc peccator publice denunciatur, inutiliter infamabitur. Quare si delictum sit occultissimum, nec probari possit juridice, progrediendum non est ultra correptionem coram uno vel duobus correctionis testibus factam, à qua etiam esset abstinendum, si probabiliter affirmaretur, quod hoc ad emendationem fratris non proficeret, sed exinde deterior redderetur, ut ait S. Doctor hic ead. q. a. 8. in O.

4. Superior, facta delicti quod probari potest, publica denunciatione, corripiat subditum, antequam procedat ut iudex ad infligendam poenam à jure statutam. Quod si emendatur subditus, cessat ordo judicialis, & sic delictum superior punire non potest ut iudex, adeoque nec ad excommunicationem procedere.

5. denique, si subditus à superiore correptus non emendetur propter contumaciam à superiore excommunicatur. Hunc porro totum correctionis ordinem cum omnibus ejus actibus habemus expressum in verbis Christi Matth. 18. aliis relatis, quibus manifestè tam præcipitur ordo actuum, quam ipsimet actus præcipiuntur.

Dices. Præmitti quidem debet admonitio secreta publice & judiciali denunciationi, at non necessariò præmitti debet delationi secretæ & paternæ. Unde licet delinquens non possit publice denunciari superiori ut judici, cum delictum est occultum, nisi prius privarim admonitus, vel etiam post privarim admonitionem coram uno vel duobus testibus correptus nec emendatus fuerit, potest tamen statim ad superiorem ut patri secretè deferri ut patet ex praxi recepta in omnibus religiosis ordinibus.

R. Cum de delictis agitur, quorum delatione infamantur delinquentes, idem planè, per se loquendo, tenendum est de secreta & paternâ delatione, quod de publica & judiciali: tam enim in una quam in altera, per se loquendo, famæ proximi parcendum est, ut non prius infameretur apud superiorem, quam privarim admonitus ab eo, cui delictum ejus notum est, corrigi neglexerit: nam hoc per se loquendo, manifestè postulat charitas.

Dixi autem 1. cum de delictis, &c. Nam quantum ad leviores defectus contra regulas, qui non inducunt nisi reatum quemdam civilem, adeoque nec infamiam pariunt, statim ad superiorem ut patrem deferri possunt, ut patet ex praxi omnium religiosorum ordinum. Ratio autem est, quia per hanc

delationem non læditur fama proximi, & aliudè non solum utilis, sed etiam necessaria est ad tuendum regularis disciplinæ vigorem.

Dixi 2. per se loquendo; quia per accidens, nempe si subditi cedant jure, quod habent ad privarim admonitionem, immediata delictorum etiam gravium ad superiorem delatio licita esse potest, ut patet ex praxi Societatis nostræ, quam qui ingrediuntur, consentiunt ut qualibet eorum culpæ, etiam graves, ad superiorem non quidem ut judicem, in ordine ad correctionem publicam & judicialem, sed ut patrem, in ordine ad paternam & secretam correctionem, cum discretionem & charitatem debitam immediate deferantur à quovis, qui eas alia via cognoverit, quam ex Sacramentali confessione, vel redditione rationis conscientie, vel declaratione ab ipsis facta ad petendum consilium.

Nota. 1. Delictum grave subditi perfectè emendatum sine relapsu periculo, non sine gravi culpa deferretur superiori; quia tunc sine causa subditus apud superiorem infamaretur. 2. Propter eandem rationem, delictum grave non emendatum, superiori immediate deferri non potest, si prudenter judicetur emendationem subditi melius procurandam esse per privarim admonitionem, quam per superiorem; & à fortiori si prudenter judicetur, adeoque probabiliter sit emendationem subditi per superiorem obtinendam non esse. 3. Cum superior mediatum delictum corrigere non potest, nisi per superiorem immediatum, delatio fieri debet superiori immediato, alioquin delinquens sine causa infamabitur apud duos. Propter eandem rationem, delatione immediato superiori facta, si delictum ab eo sufficienter emendetur, non potest fieri nova delatio superiori mediato. 4. Superior immediatus, cui ut patri crimen subditi delatum est, tenetur ipse, si spes est hac via sufficienter emendandi subditum, illum secretè & paternè corripere; & si sic correptus re ipsa emendetur, non potest superior immediatus mediato crimen aperire, sed solum potest secretas poenitentias, etiam graves pro gravitate criminis, subito injungere. 5. Si subditus non emendetur sufficienter per correptionem superioris immediati, debet hic crimen deferre superiori mediato, qui tenebitur ipse secretè & paternè corripere subditum. 6. Si nec hac vice subditus emendatur, & crimen ejus in grave damnum status religiosi vertitur, tenetur tunc delator à paternâ delatione ad judicialem transire; unde & ad hoc cogi potest, ut manifestum est ex dictis Resp. 8.

ARTICULUS XIV.

De præcepto eleemosynæ.

PROPOSITIO I.

Datur præceptum eleemosynæ, ex genere suo obligans ad mortale.

Prob. Et 1. quod eleemosyna sit in præcepto, docet aperte Scriptura Eccli. c. 4. *Fili, eleemosynam pauperis ne defraudes.* Et inferius: *Inclina pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde debitum tuum.* Idem docent unanimi consensu Patres. Pro omnibus sit S. Ambrosius lib. de Nabuch. c. 12. *Qui non patitur, inquit, te dicere, Cras dabo: quomodo paritur dicere. Non dabo? Non de tuo largiris pauperi, sed de suo reddis. Quod commune est in omnium usum datum, tu solus usurpas? Omnium est terra, non divitum; sed pauciores qui non utuntur suo, quam qui utuntur. Debitum igitur reddis, non largiris indebitum.*

2. Quod hoc præceptum ex genere suo obliget ad mortale, asserit Christus Matth. c. 25. cum ait: *Discedite à me, maledicti, in ignem aeternum ... Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, &c.* Multi igitur damnabuntur, eo quod eleemosynam non dederint. Atqui nemo damnari potest, nisi propter peccatum mortale. Ergo, &c. Idem docet Joannes Apostolus epist. 1. cap. 3. *Qui habuerit, inquit, substantiam*

riam mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clausit viscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo? Unde sic arguuntur. Illud præceptum graviter obligat, sine cuius observatione non potest conservari charitas. Atqui charitas conservari non potest sine observatione præcepti eleemosynæ. Ergo, &c.

Ratio à priori utriusque partis est, quia eleemosyna est actus misericordiae: est enim actus, quo subvenitur miseriae corporali proximi, quod pertinet ad misericordiam. Atqui actus misericordiae sunt in præcepto ex genere suo graviter obligante, ut Art. superiore probatum est. Ergo, &c. Et verò tam tenemur subvenire miseriae corporali proximi, quam tenemur eum diligere, juxta illud epist. 1. Joan. c. 3. *Non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate.* Atqui præceptum obligans ad dilectionem proximi, ex genere suo obligat ad morale. Ergo, &c.

Quæres 1. Quondam obliget præceptum eleemosynæ?

R. 1. hoc præceptum, cum sit affirmativum, non obligare pro semper. 2. Hoc præceptum obligare pro eo tempore, quo proximus necessitatem corporalem patitur: nam eleemosyna est actus quo subvenitur proximo in necessitate corporali constituto. Ergo præceptum eleemosynæ est præceptum obligans ad subveniendum proximo in necessitate corporali constituto: Ergo tunc urget præceptum eleemosynæ, cum proximus in necessitate corporali constitutus est.

Porro necessitas corporalis triplex est; communis scilicet, gravis, & extrema. Communis dicitur ea, quæ reperitur in communibus pauperibus. Gravis est, cum homo grave detrimentum in bonis temporalibus vitare non potest, nisi ei subveniatur. Extrema denique dicitur, cum homo est in evidenti periculo vel mortis, vel mutilationis membrorum, vel incidendi in amentiam, vel amittendi totam famam, aut omnia bona fortunæ.

Circa has omnes necessitates versatur præceptum eleemosynæ, sed non æquè obligat circa omnes. Nam in extrema necessitate, ubi primum occurrit, tenemur absque mora subvenire proximo, nisi tamen simul occurrant plures hujusmodi necessitates, nec possumus omnibus subvenire: tunc enim optionem habemus, servato semper ordine charitatis. At in necessitatibus communibus non tenemur cuivis egenti nobis obvio eleemosynam dare, sed possumus eam servare aliis similem necessitatem patientibus. In gravibus verò necessitatibus prudentia opus est: nam aliquando gravem necessitatem patienti statim subveniendum erit; aliquando verò eleemosyna reservari poterit aliis in similem necessitatem probabiliter jamjam casuris, quando scilicet non adeo gravis erit necessitas: necessitas enim gravis latitudinem habet.

Quæres 2. Ad quos se extendat præceptum eleemosynæ?

Resp. Hoc præceptum extendit se ad quoslibet homines necessitatem patientes, sive consanguinei, sive alieni, sive iusti, sive peccatores, sive amici, sive inimici sint.

Prob. 1. Ex Scriptura. Nam Tobia cap. 4. dicitur: *Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini.* Et Proverb. cap. 25. *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum.* Præterea, Scriptura nunquam distinguit inter pauperem & pauperem; & cum simpliciter dicit pauperi subveniendum esse, nullum hominem, qui necessitatem patitur, excludit. 2. Ratione: quia præceptum eleemosynæ ad eos omnes se extendit, ad quos extendit se præceptum charitatis, in quo fundatur, & cui proinde commenaturatur. Atqui præceptum charitatis extendit se ad omnes omnino homines. Ergo, &c.

Quæres 3. Utrum homo teneatur querere indigentes, quibus det eleemosynam?

Resp. Non teneri ad hoc, sed sufficere, si subveniat iis, qui præsentibus sunt, vel in ejus notitiam venerint; nec studiosè ignoret necessitates proximorum, & fugiat occasiones illis subveniendi. Ratio est, quia obligatio inquirendi nullibi expressa reperitur, & aliunde onus esset gravissimum. Adde quòd miserorum est aperire suam miseriam. Ita sentit S. Thomas quodlibet. 8. art. 12. ubi hæc habet: *Nec tenetur (homo) inquirere, quia hoc esset nimis grave, quòd de omnibus pauperibus inquireret, & præcipue cum ad eum, qui necessitatem patitur, pertineat, ut necessitatem suam exponat.*

Porro hæc responsio intelligenda est de solis personis privatis. Nam qui rempublicam administrant, teneri possunt, & quandoque tenentur, saltem ex iustitia & ratione officii, ad inquirendum; quia hoc quandoque necessarium est ad bonum statum reipublicæ, in qua occurrunt necessitates, quibus sine diligenti inquisitione provideri non potest.

PROPOSITIO II.

Homo non potest facere eleemosynam extra casum necessitatis extremæ, nisi ex bonis, quorum dominium habet non impeditum, aut quorum legitimam & absolutam administrationem habet.

Prob. Nam 1. homo non potest facere eleemosynam nisi de bonis, de quibus potest disponere. Atqui non potest disponere nisi de bonis quorum dominium habet, &c. Ergo, &c. 2. Qui facit eleemosynam, per eam transfert dominium rei quam largitur, in pauperem cui largitur. Atqui hæc translatio fieri non potest nisi à rei domino, legibus humanis non impedito, aut ab eo qui vicem ejus gerit. Ergo, &c. Hinc

1. Famuli & famulae non possunt facere eleemosynas ex bonis dominorum sine illorum expressa vel tacita concessione, & si faciunt, furantur, & tenentur ad restitutionem.

2. Religiosi subditi, sine expressa vel probabiliter præsumpta superioris licentia, non possunt facere eleemosynas. At possunt superiores facere eleemosynas aliquas, non quidem ut domini, quia non sunt, sed ut rerum temporalium administratores. Unde debent illas facere juxta quantitatem, & modum sibi præscriptum, nisi tamen hoc totum eorum prudentiæ relinquatur.

3. Filii familias sine consensu patris non possunt facere eleemosynas ex bonis paternis, quia eorum dominium non habent. Similiter non possunt pupilli ex propriis bonis, quia habent dominium per leges impeditum. Ab his tamen differunt filii familias, quòd rerum aliquarum dominium expeditum habere possint, quale est peculium castrense, vel quasi castrense, ex quo proinde possunt eleemosynas facere. Secus sentiendum est de peculio profectitio & adventitio, quia profectitii dominus, & adventitii usufructuarius pater est.

Porro peculium castrense dicitur, quod in militia, vel intuitu militiae; quasi castrense, quod vel officio liberali & publico, vel donatione regia; profectitium, quod vel donatione intuitu patris facta, vel bonis paternis, cum eis negotiando; adventitium denique, quod vel donatione facta sine patris intuitu, vel aliter quam cum bonis paternis negotiando, comparatum est.

4. Quamvis uxor dominium habeat dotis suæ, non potest tamen ex ea facere eleemosynas sine consensu mariti, quia penes maritum est administratio dotis uxoris. Ita docet S. Thomas 2. 2. quæst. 32. art. 8. ad 2. ubi sic ait: *Si uxor habet alias res præter dotem, quæ ordinatur ad sustentanda onera matrimonii, vel ex proprio lucro (ad onera illa sustentanda non necessario) vel quocumque alio licito modo (v. gr. ex bonis paraphernalibus, quorum dominium & liberam administrationem habet,) potest dare eleemosynas, etiam irrequisito assensu viri; moderatas tamen, ne ex earum superfluitate vir depauperetur. Alias autem non*

non

non debet dare elemosynas sine consensu viri, vel expresso vel presunto, nisi in articulo necessitatis (extrema.) Quamvis enim mulier sit aequalis viro in actu matrimonii, tamen in his quæ ad dispositionem domus pertinent, vir caput est mulieris.

Dixi autem in resp. Extra casum necessitatis extrema: nam in hoc casu omnia communia sunt quantum ad usum. Unde si non habeantur propria, ex alienis proximo necessitatem patienti subveniendum est. Ergo à fortiori subveniendum est ex propriis, quorum non habetur libera administratio. Hinc in extrema necessitate constituto elemosynam dare posset monachus ex bonis monasterii, filius-familias ex bonis paternis, pupillus ex propriis bonis, & uxor ex dote sua, sicut etiam famuli & famulae ex rebus dominorum.

PROPOSITIO III.

Homo non potest facere elemosynam ex bonis restitutioni obnoxii, nisi vel in casu extremae necessitatis, vel cum sic restitutio facienda est.

Prob. Nam homo cum habet aliena, vel restitutioni obnoxia, tam tenetur ad restituendum, quam tenetur ad non furandum. Ergo tam peccabit non restituendo, quam peccaret furando ad faciendam elemosynam.

Dixi autem, Nisi vel in casu, &c. Nam 1. qui vider proximum in extrema necessitate positum, si non habet propria, ex quibus ei subvenire possit, debet ei, si potest, subvenire ex alienis, etiam ea surripiendo; si dominus, requisita ipsius voluntate, probabiliter illa daturus non est; ut docet S. Thomas 2.2. quæst. 32. art. 7. ad 3. In casu, inquit, extrema necessitatis omnia sunt communia. Unde licet ei, qui talem necessitatem patitur, accipere de alieno, ad sui sustentationem, si non inveniat, qui sibi dare velit. Et eadem ratione licet habere aliquid de alieno, & potest de hoc elemosynam dare, quin imò accipere, si aliter subveniri non possit necessitatem patienti. Si tamen fieri potest sine periculo, debet, requisita domini voluntate, pauperi providere extremam necessitatem patienti.

2. Si quis habet bona restitutioni obnoxia, & post debitam inquisitionem incertum est, cui restituere debeat, debet bona illa pauperibus distribuere. Ratio est, quia 1. non obstante hac incertitudine, urget obligatio restituendi, & non potest alio convenientiori modo fieri restitutio. 2. Talis presumitur esse voluntas domini, cujus in hoc casu debitor quasi dispensator est.

PROPOSITIO IV.

Proximo in extrema necessitate existenti tenetur homo sub mortali subvenire ex non necessariis ad conservationem vite propriae, vel suorum, adeoque ex necessariis ad conservationem status.

Prob. Quia ordo charitatis graviter exigit, ut homo plus diligat vitam proximi, quam status sui decentiam. Ergo, &c. Platerea, qui versatur in extrema necessitate, naturale jus habet utendi bonis alterius, quantumvis ei ad statum necessariis, illaque, eo etiam invito, accipiendi. Ergo alter tenetur ei dare, eique jus suum servare.

PROPOSITIO V.

Proximo in gravi necessitate constituto tenetur homo sub mortali subvenire, etiam ex iis, quæ ei aliquo modo necessaria sunt ad integram status decentiam.

Prob. Quia charitas obligat graviter hominem ad diligendum proximum sicut se ipsum. Atqui homo censeri non potest diligere proximum sicut se ipsum, si nolit gravi miserie proximi cum aliquo suo non notabili incommodo subvenire. Ergo, &c. Ad hoc pertinere videtur illud epist. 1. Joan. cap. 3. Qui habuerit substantiam mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clausit viscera sua ab eo: quæ

modo charitas Dei manet in eo? Quod si homo sub mortali tenetur, ex aliquo modo necessariis ad statum, subvenire proximo graviter periclitanti in corpore, vel fama, vel fortunis, quanto magis tenetur ex simpliciter superfluis?

Dixi autem, aliquo modo necessaria: nam ex simpliciter necessariis ad statum, homo non tenetur subvenire proximo, nisi cum est in extrema necessitate: neque homo ut subveniat proximo necessitatem patienti, tenetur se ipsum ad parem necessitatem redigere, & subire grave damnum, ut grave damnum proximi in eodem genere impediat: dilectio enim sui est prior dilectione proximi; & cum dicitur: Diliges proximum sicut te ipsum, to, sicut non significat omnimodam æqualitatem, ut jam aliàs notatum est.

PROPOSITIO VI.

Unusquisque tenetur simpliciter superflua erogare in pauperes communes.

Prob. Superflua simpliciter dicuntur ea, quæ homini neque ad propriam & suorum vitam conservandam, neque ad integram status decentiam securè servandam, spectatis eventibus, qui moraliter possunt contingere, neque ad liberos secundum eorum conditionem honestè & convenienter collocandos, neque ad altiores in Republica gradum obtinendum, si ad eum idoneus est, & ad eum prudenter aspirare potest, necessaria sunt. Atqui hujusmodi bona debent erogari in pauperes communes. Ergo, &c.

Prob. min. Ex S. Thoma 2. 2. quæst. 66. art. 7. in O. ubi sic loquitur: Ea quæ sunt juris humani, non possunt derogare juri naturali, vel juri divino. Secundum autem naturalem ordinem ex divina providentia institutum, res inferiores sunt ordinate ad hoc, quod ex his subveniatur hominum necessitati: & ideo per rerum divisionem & appropriationem, ex jure humano procedentem, non impeditur, quin hominis necessitati sit subveniendum ex hujusmodi rebus. Et res quas aliqui superabundanter habent, ex naturali jure debentur pauperum sustentationi. Unde Ambrosius dicit: Esurientium panis est, quem tu detines: nudorum indumentum est, quod tu recludis: miserorum redemptio & absolutio est pecunia, quam tu in terram defodis.

Juxta S. Doctorem igitur, bonorum divisio & appropriatio jure gentium induci non potuit, nisi ea lege & conditione, ut qui superabundantia, hoc est, simpliciter superflua haberent, ea tenerentur distribuere pauperibus. Et ratio ejus est, quia Deus ut auctor & provisor naturæ humanæ, constituit, adeoque jus naturale, quod per jus humanum aboleri non potest, graviter præcipit omnium hominum necessitatibus, servata proportionem, subveniri ex rebus temporalibus, hoc est, extremæ necessitati unius ex rebus alteri etiam simpliciter necessariis ad statum, gravi necessitati unius ex rebus alteri non modo simpliciter superfluis, sed etiam aliquo modo ad statum necessariis, & communibus necessitatibus aliorum ex aliorum rebus, eis simpliciter superfluis. Quod confirmat S. Doctor ex verbis S. Ambrosii, idem asserentis æquivalenter.

Itaque juxta S. Doctorem, qui superabundantia habent, & simpliciter superflua, non tam eorum domini sunt, quam dispensatores, quorum tamen arbitrio horum superfluatorum distributio committitur; ita ut non teneantur dare huic vel illi determinatè, sed quibus dent, servato ordine charitatis, eligere possint. Hoc dicit S. Doctor eodem loco: nam sic prosequitur: Sed quia multi sunt necessitatem patientes, & non potest ex eadem re omnibus subveniri; committitur arbitrio uniuscujusque dispensatio propriarum rerum, ut ex eis subveniat necessitatem patientibus. Adde nec eos teneri ad superflua illa statim in pauperes profundenda; sed satis esse v. gr. si superflua unius anni intra annum distribuant, nisi tamen graves aliquæ necessitates occurrant, quibus citius subvenire necesse sit.

Hanc

Hanc porro obligationem simpliciter superflua erogandi in pauperes, etiam in communi tantum necessitate gravem esse, satis colligitur ex ratione D. Thomae, ex Patribus, Ambrosio verbis citatis, Basilio homil. in avaros discitentes, ubi eodem planè modo loquitur, quo Ambrosius; Gregorio Nazianz. orat. de amore pauperum, &c. imò & ex verbis Christi Matth. cap. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum... Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, &c.* Ex quibus liquet, innumeros divites damnatum iri, quod proximorum necessitatibus non subveniant. Unde mortaliter peccat, qui nunquam facit, vel proponit nunquam facere eleemosynam ex simpliciter superfluis; qui ex simpliciter superfluis thesaurizat; qui simpliciter superflua in ludos, epulas, sumptuosa ædificia, aliosve vanos usus expendit, vel omnia, vel saltem ex parte notabili.

Dices. Divites sunt domini simpliciter superfluarum. Ergo saltem extra casus extremæ vel gravis necessitatis possunt illas sibi retinere, & ex illis thesaurizare. *Resp.* neg. conseq. Divites itaque sunt quidem domini simpliciter superfluarum, sed cum gravi obligatione ea, hoc ipso quod sic superflua sunt, in pauperes erogandi. Ex eo igitur quod divites simpliciter superfluarum sint domini, sequitur tantum quod ad eorum in pauperes erogationem non teneantur ex iustitia commutativa, & ita si non cogent, non teneantur ad restitutionem.

Dices. Talis est obligatio subveniendi proximo, qualis est necessitas proximi. Ergo ubi non est nisi levis necessitas, ibi non potest esse nisi levis obligatio. Atqui in casu necessitatis communis nunquam occurrit nisi levis necessitas particularis. Ergo nunquam occurrit nisi levis obligatio subveniendi proximo. Ergo nunquam nisi venialiter peccari potest, non subveniendi proximo in casu necessitatis communis. Ergo saltem qui retinet simpliciter superflua, non peccat nisi venialiter. *Resp.* neg. hanc ultimam conseq. Ratio negandi est, quia obligatio dandi simpliciter superflua pauperibus, non est præcisè obligatio subveniendi necessitati huius vel illius proximi in particulari, sed est obligatio subveniendi necessitati communi, seu aggregato ex omnibus necessitatibus particularibus, quod profectò aggregatum est sufficientissima materia gravis obligationis.

Dices. Hac doctrina damnatur maxima divitum pars: non enim discunt, nisi simpliciter superflua retinendo, & ex eis thesaurizando. *Resp.* Hanc doctrinam solum ostendere, quomodo se ipsi damnet divites illi, quibus cum Jacobo Apostolo dicimus: *Aque tunc divites, plorate ululantes in miseriis vestris, quæ adveniant vobis. Divitia vestra putrefactæ sunt... aurum & argentum vestrum eruginavit, & erugo eorum in testimonium vobis erit (vestræ in pauperes inhumanitatis), & manducabit carnes vestras. Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus.*

PROPOSITIO VII.

Præcepto eleemosynæ non satisfacit per mutuum, aut alium contractum onerosum, quo indigens obligetur ad aliquid sive absolute, sive conditionate tantum, puta si postea discat, si postea domum vel agrum possideat, &c.

Prob. Nam præceptum eleemosynæ, cum urget, obligat ad subveniendum miseriae proximi, non qualicumque modo, sed liberaliter & absolute donando: nam eleemosyna, in sensu Scripturarum & Patrum, est res absolute & gratuito donata proximo ad subveniendum ejus necessitati; adeoque præceptum eleemosynæ est præceptum absolute & gratuito donandi proximo rem aliquam, qua sublevetur ejus miseria. Ergo cum urget præceptum eleemosynæ, non ei satisfacit qui proximi necessitatem sublevar per mutuum, aut quemlibet alium contractum onerosum, sed peccat mortaliter, si proximus est in extrema vel gravi necessitate.

Dixi autem, cum urget præceptum eleemosynæ.

Nam 1. si proximus non sit in necessitate simpliciter sed secundum quid tantum, puta quis adest à patria, in qua habet bona, quia est operarius, & non locatur ejus opera, quia est arifex viribus valens ad exercendam artem suam, sed caret instrumentis, nisi tamen tota sua industria ad sibi vel familiæ suæ subveniendum indigeat, quo casu erit simpliciter indigens; si proximus, inquam, non sit in necessitate nisi secundum quid, tunc proprie non urget præceptum eleemosynæ, & charitati satisfacit, si proximo subveniatur per mutuum, locationem, aliumve contractum onerosum.

2. Si proximus est tantum in necessitate communi, & non habeo simpliciter superflua, non obligat me præceptum eleemosynæ, quia non possum subvenire proximo nisi de necessariis ad statum, & ita non possum ex charitate teneri ad ei subveniendum, nisi per mutuum, aut alium aliquem contractum onerosum. Idem dic, si proximus non est in extrema necessitate, nec possum ei subvenire nisi ex simpliciter ad statum necessariis, seu sine notabili meo damno. Et si habeo simpliciter superflua, teneor præcepto eleemosynæ, etiam extra casum extremæ vel gravis necessitatis, ex illis subvenire simpliciter indigentibus, per largitionem omnino gratuitam & absolutam.

Quæres. Utrum is, qui se fingit pauperem, & aliqua titulo eleemosynæ accipit, teneatur ad restitutionem?

Resp. Talis accepta titulo eleemosynæ tenetur restituere donatori, vel pauperibus. Ratio est, quia vera paupertas, ut talis probabiliter cognita vel præsumpta, est motivum substantiale dandi eleemosynam, quo proinde deficiente, subsistere non potest donatio. Præterea, in omni donatione titulo eleemosynæ facta, tacite subintelligitur hæc conditio sine qua non. Si verus es pauper.

ARTICULUS XV.

De Scandalo.

1. Scandalum duplex distinguitur, activum scilicet, & passivum. Scandalum activum, quod simpliciter dicitur scandalum, definitur à S. Thoma 2. 2. quest. 43. art. 1. in O. *Dictum vel factum minus rectum, præbens occasionem ruinae* (spiritualis scilicet, quæ in peccato consistit.) Hanc definitionem probat S. Doctor his verbis: *In processu via spiritualis contingit aliquem disponi ad ruinam spiritualem per dictum vel factum alterius: in quantum scilicet sua admonitione, vel inductione aut exemplo, alterum trahit ad peccandum: & hoc proprie dicitur scandalum. Nihil autem secundum propriam rationem disponit ad spiritualem ruinam, nisi quod habet aliquem defectum rectitudinis: quia id quod est perfecte rectum, magis munit hominem contra casum, quam ad ruinam inducat. Hinc*

Breviter sic argumentor. Scandalum dicitur, omne dictum vel factum, quo quis alterum disponit ad peccatum, in quo spiritualis casus seu ruina hominis consistit. Atqui per se loquendo nemo potest alterum disponere ad peccatum, per dictum suum vel factum, nisi dictum illud vel factum habeat aliquem defectum rectitudinis: quod enim est perfecte rectum, magis retrahit à peccato, quam ad illud disponit. Ergo, &c. Ad scandalum igitur activum duo requiruntur, nempe 1. dictum vel factum minus rectum, quod eo ipso quod est minus rectum, potest ad peccatum disponere. 2. Ut hoc dictum vel factum re ipsa inducat, vel saltem morale periculum sit, ne inducat ad peccatum.

Porro hic minus rectum dicitur, ut ait S. Doctor ad 2. *non quod ab aliquo alio superatur in rectitudine: sed quod habet aliquem rectitudinis defectum; vel quia est secundum se malum, sicut peccatum; vel quia habet speciem mali, sicut cum aliquis recum.*